

העתק כתבה ממגזין

גליון מס' 7

hbl

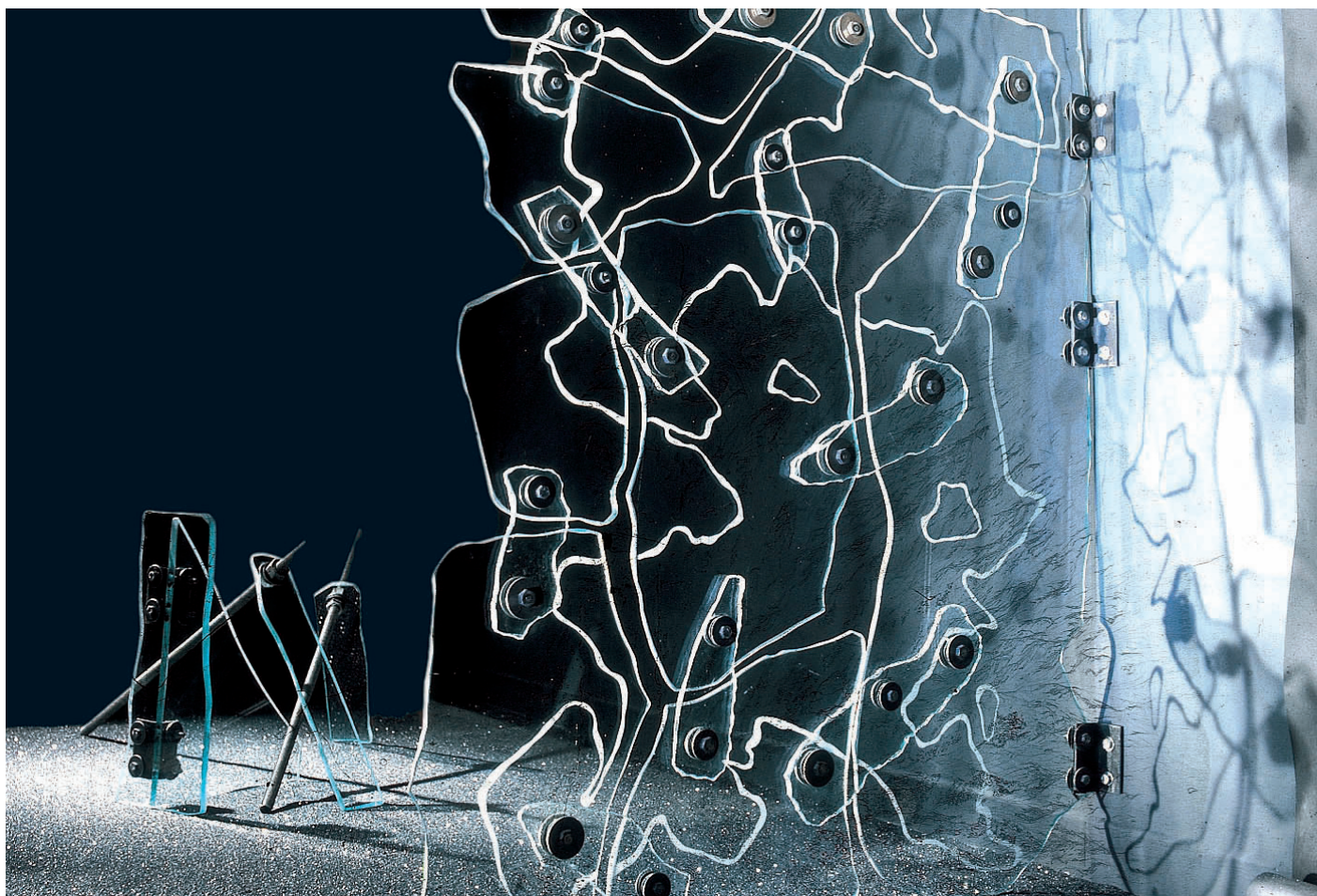
מגזין בתים והחיים הטובים
HOME DESIGN & LIFE STYLE MAGAZINE

מאסטר בזכוכית

לראשונה בישראל, הוחלט להציב באתר היסטורי יהודי פרויקט זכוכית אומנותי במקום מוזיאון. עבור מרכז המבקרים החדש אשר במנהרות הכותל, בחרה הקרן למורשת הכותל להציב שמונה פסלי זכוכית מונומנטליים בסגנון מודרני. המעצב

והפסל שעמד מאחורי האתגר העצום הוא אמן הזכוכית בינלאומי ג'רמי לגפורד שכבר הספיק עד לפרויקט זה לבצע יצירות זכוכית מגוונות בכל רחבי תבל וביניהן יצירות תוך שיתוף פעולה עם מיטב האדריכלים בארץ ובעולם.

ג'ון מייס. אותו ג'ון מייס התגלה כאמן זכוכית גדול. מייס שהתרשם עמוקות מהפוטנציאל הגלום בעבודות הזכוכית החובבניות שג'רמי נשא עמו בחזרה לאנגליה הציע לבחור הצעיר לבוא ללמוד אצלו. בשיטת השוליה והאמן ובמשך שנתיים עד למותו של מייס, ג'רמי למד את כל רזי העבודה בזכוכית המושגת על

הזו החל ג'רמי לעסוק בזכוכית. תחילה בתור תחביב. "הזכוכית תמיד משכה אותי. הייתי לוקח בקבוקים ומתיך אותם בתנור קרמיקה ישן שקבלתי במתנה - סתם כדי לראות מה יקרה." כשהיה בן 18 החליט ג'רמי לחזור לאנגליה וכמו בכל סיפור אנגלי טוב הוא פגש את גורלו בפאב אנגלי טוב ובדמותו של אנגלי זקן טוב -

דרכו של ג'רמי אל תוך עולם האומנות הייתה כמעט טבעית. הוא נולד וגדל בלונדון כבן למשפחה של אומנים. סבו במאי סרטים, אביו במאי טלוויזיה אמו רקדנית ואחותו שחקנית. למעשה, ג'רמי הוא הראשון מבין בני משפחתו שפנה לעיסוק באמנות הפלסטית. כשהיה בן 16 החליטו הוריו לעלות לישראל. בתקופה

רומאית עבור ה – (British Museum) ומחיצות, שולחנות, חיות ונימפות עשויים כולם מזכוכית עבור מועדון הפלייבוי בלונדון השייך כמובן ליו הפנר.

טכניקות

עם הגיעו לישראל גמל ג'רמי בליבו החלטה שלא להתפשר לעולם באיכות עבודתו. הוא מעדיף לעבוד בזכוכית מיובאת מאנגליה או מצרפת שנעשתה באמצעות ניפוח פה ואינה קיימת בארץ ומשלב למעלה משלושים טכניקות של עבודה בזכוכית ביצירותיו. עבור הכנת ויטראז' בסיסי, מכינים תחילה את הציור ובחרים בקפדנות מתוך אלפי סוגים את הזכוכיות המתאימות. את הזכוכיות חותכים לפי הציור, מניחים על משטח זכוכית נוסף ומסתכלים. בשלב הזה מוצאים אילו צבעים לא עובדים כשהאור עובר דרך הזכוכית. לעיתים יש לשנות גוון של צבע בשני טונים יותר או פחות. לאחר שמחליפים את הגוונים מחברים את הזכוכית עם עופרת או עם פסי נחושת ובדיל. שיטה נוספת היא צביעת ויטראז' (עבודות בשיטה קלאסית זו עם ציורים מורכבים ביותר ניתן לראות בהרבה כנסיות באנגליה) מערבים פיגמנטים מיוחדים עם חומרים נוספים וצובעים את הזכוכית בעזרת מברשות ומכחולים דקים. לאחר מכן שורפים את הזכוכית בתנור בחום של 800 מעלות. התוצאה היא יצירה שחיה לנצח. ג'רמי מסביר שויטראז' טוב הוא כמו יין טוב. הוא מתיישן ומשתבח היטב עם הזמן. מזג האוויר תורם לתהליך – וערכו של הויטראז' עולה. כך, ויטראז'ים עתיקים משובחים של טיפאני נמכרים היום בסכומי עתק במכירות פומביות וכבר יצא לג'רמי לראות במכירות פומביות ויטראז'ים שהוא הכין אשר פורקו מן הבתים והוצעו למכירה.

העובדה שאומנות הזכוכית בישראל, אינה מבוססת על יסודות מסורתיים מביאה לירידה מסוימת ברמתה, וקל וחומר לכך שאדריכלים ישראלים אינם מתפתים להוסיף זכוכית ליצירות הבניין שלהם. בנוסף, בעוד שברחבי העולם בעשרים השנים האחרונות, הזכוכית עברה ממעמד של אמנות – CRAFT לאומנות – FINE ART, בישראל העניין נמצא עדיין בחיתוליו. כל אלו מביאים לכך ששיקור עבודותיו של ג'רמי בישראל נעשות בדרך כלל בבתי פרטיים ושלמרה האירוניה – לקוחות פרטיים אלו מגיעים אליו לאחר ששמעו אודותיו בחו"ל.

טרנספורמציה ולידת הבדידות

"Morphing Again" – "שוב טרנספורמציה" הוא שמה של תקרת ויטראז' אותה יצר ג'רמי עבור חלל מרכזי של בית גדול ברמת גן. מזמין היצירה הוא איש היי טק המנהל את מרבית עסקיו מול קליפורניה. "הויטראז' מבטא את אופי הבית ואת תחושותיו. אני מגדיר עצמי כאמן אדריכלי. אני עובד בתוך מבנה גמור ומאוד חשוב לי לעשות יצירה שאמנם תעמוד בפני עצמה, אבל יחד עם זאת תזרום עם האדריכלות וחלל הבית. לפעמים זה מה שקובע את הבית. לכן אני יושב הרבה פעמים עם הלקוחות ומדבר אתם והמעניין הוא שיצירת האמנות שיוצאת לבסוף היא אף

שם סטודיו. תקופה זו התאפיינה עבורו בהרבה יצירות זכוכית בבתי פרטיים. ההשראה ליצירות הייתה בעלי הבתים עצמם. ג'רמי נהג לשוחח עם בעלי הבית, להכיר אותם ולקבל מהם השראה. באחת השיחות האלו ג'רמי, שנולד למשפחה יהודית חילונית, נחשף לראשונה אל תורת הקבלה המהווה עבורו דרך חיים עד היום. הוא יודע לספר שמתחת לחזות האנגלית השמרנית ישנם הרבה רחשים. אחד מהם בא לידי ביטוי בהתעניינות של רבים מהאנגלים במיסטיקה ובמאגיה. "יום אחד קיבלתי טלפון מאדם שביקש שאבוא לביתו. הגעתי לבית ענק ברידינג. בעל הבית הכניס אותי לאולם ענק בתוך הבית וביקש ממני ליצור עבור תקרת החלל כיפת זכוכית עם סמלים הלקוחים מתורות מיסטיקות. כשג'רמי שאל מדוע סמלים מתורות מיסטיות ענה אותו אנגלי בפשטות: "כי אני הוא המכשף הלבן". ג'רמי לא התרגש. "זה מה שעושה את החיים מעניינים. המכשף הלבן התעקש להתמקד בקבלה ואני שנוהג להתעמק בכל דבר שעליו אני עושה עבודה התחלתי ללמוד על פילוסופיית הקבלה והרעיונות העמוקים שעומדים מאחוריה". התוצאה הייתה יצירת זכוכית קסומה בשם "Emanation". מדובר בפלטות גדולות של זכוכית עליהן היו חרוטים סמלים מעולם המיסטיקה. אולם המיוחד ביצירה זו היה יצירתם של רכיבים אלקטרוניים הרגישים לאור (בצבעים של ירוק כחול וצהוב זהבהב) אל תוך הזכוכית. הרכיבים האלקטרוניים נדלקו ושינו צבעם בהתאם לכמות האור המשתנה בחוץ. עננים בשמיים ואפילו אור הירח השפיעו על הרכיבים האלקטרוניים, שינו את צבעם והאירו את הסמלים המיסטיים בכל שעה ביום בצבע אחר.

בתחילת שנות השמונים ג'רמי החליט לחזור לישראל ולפתוח את הסטודיו שלו כאן. אולם עד לחזרתו הספיק לעשות עבודת זכוכית גדולה של העתק של מדליה

מאות שנים של מסורת. "את כל הבסיס למדתי ממנו. הוא הכיר את כל הטכניקות שהיום כבר לא משתמשים בהן. קבלתי מאותו ג'ון מילס יסודות עמוקים של מאות שנים של אמנות בזכוכית מהם יכולתי אחר כך להמציא בעצמי ולהתפתח. היום, אני מפסל בזכוכית בטכניקה חדשה לחלוטין. אבל, לולא ההכשרה מג'ון לא יכולתי לעשות זאת. עם ג'ון מילס עשיתי בעיקר – PUB WINDOWS שמאוד מקובלים באנגליה וויטראז'ים בבתי פרטיים. אלו היו עבודות מדהימות המשלבות חריטה באבנים מיוחדים לזכוכית וציורים בסגנון הקלאסי כשהכול נעשה בטכניקות המסורתיות".

כיבושי הספרדים בביתו של שכיר חרב

עם מותו של ג'ון מילס התעורר בג'רמי יצר הנדודים והוא החליט לנסוע לדרום אמריקה. את הטיול מימן באמצעות יצירות זכוכית אותן עשה באמצעות ציוד מינימאלי שנשא בתוך תיק הטיילים שלו. "הייתי מגיע לעיר, נכנס לבר ומתחיל לדבר עם אנשים – משהו תמיד שמע והתעניין. וכך, באמצעות יצירות זכוכית שהייתי מבצע בבתי של אנשים יכולתי לפרנס את שלושת החדשים הבאים". בריו דה ז'נרו הזדמנה לג'רמי עבודת זכוכית מיוחדת. הוא נתבקש לחרוט על גבי חלונות זכוכית ציורים המתארים את קרבות כיבושי הספרדים בדרום אמריקה. מזמין העבודה היה שכיר חרב עשיר. "ישבנו בבר, שתינו, והשיחה התגלגלה. כמובן שאז עוד לא ידעתי שהוא שכיר חרב. הוא היה איש עשיר שלקח אותי לחווה שלו. בסלון ביתו, לבקשתו, חרטתי אל תוך חלונות הזכוכית את ההיסטוריה של כל הקרבות. העבודה ארכה כחודש וחצי ורק במהלך הזמן הבנתי שהוא שכיר חרב. את זעמו הוא כמובן לא הוציא עליי".

הקבלה והמכשף הלבן

באמצע שנות השבעים, לאחר סדרה של נדודים החליט ג'רמי לחזור לאנגליה ולהקים

אותו האלמנט של בסיס כבד, שבור וקודר שלט לאט הופך לקליל וזורם. כמובן שכאן האלמנט הזה אפילו מתבקש ועולה מתוך נושא היצירה – שואה ותקומה".

אמנות יהודית וארון הקודש המרחף.

ג'רמי לנגפורד שנולד כאמור למשפחה יהודית חילונית, חי כיום כאדם דתי. גישתו לדת נובעת בעיקר מאוריינטציה קבליסטית המעניקה לו חופש בכל הקשור ליצירה יהודית. "כמובן שיש הרבה מה לומר מבחינת אמנות ודת וזה לא נכון שאסור לפסל או לצייר ביהדות. הגישה שלי מושפעת מן הקבלה. בקבלה, 'לא תעשה לך פסל ותמונה' מתייחס לעיון שאין לנסות לתרגם מושגים וחוויות רוחניות לשפת בני האדם, ולאובייקטים במקרה של האמנות. אין לקחת עניין שהוא חסר גבולות ולנסות להכניסו לחומר. לכן אני מרגיש דרוור בפיסול שלי. הרבה אספנים מזמינים חפצי יודאיקה שאני בונה, אבל אמנות יהודית היא גם פסל זכוכית שהנושא שלו הוא יהודי גרידא. בבתי כנסת אני מבצע בעיקר ויטראז'ים עם ציורים בסגנון קלאסי שלמדתי באנגליה. אבל, אני הכי אוהב בתי כנסת שמאפשרים לי יד חופשית. במקרים כאלו אני מנסה למתוח את גבולות העיצוב המקובלים בבתי כנסת. ישנה בעיר העתיקה שבירושלים ישיבה מפורסמת הנקראת 'אש התורה'. זהו המקום שכוכבי וול סטריט והוליווד מגיעים אליו ללמוד בו תורה. ראש הישיבה שהנו אדם פתוח ברוחו, רצה לבנות עבור הישיבה ארון קודש שכמותו עוד לא נראה. ההזמנה הגיעה אלי דרך האדריכל משה ספדי שביקש ארון קודש שיהיה תלוי באוויר. התברר שאסור לעשות ארון קודש תלוי באוויר. ארון קודש צריך להיות משהו יציב". הפתרון היצירתי של ג'רמי גישר בין כל הרצונות. ארון הקודש (עשוי זכוכית כמובן) אמנם מרחף באוויר, אולם הוא מחובר לארבע עמודי זכוכית המתרוממים מן הקרקע

של היצירה "לידת הבדידות" שנולד עם סיום תכנונה אינו נוגע כלל לאישה שהזמינה אותה. "מדובר באישה מקסימה ובהחלט לא בודדה, היא פשוט נתנה לי השראה".

מוטיב הבסיס הקודר שהופך לקל וזורם מצוי גם באנדרטה לקורבנות השואה שנמצאת בפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר אילן פרי יצירתו של ג'רמי. תורם בניין הפקולטה שרצה להנציח את בני משפחתו אשר נספו בשואה, פנה אל ג'רמי וזה האחרון הציע לעשות יצירה שנוגעת לשואה באופן כללי. "בעולם, שתי גישות לתיאור השואה: בעוד שבחו"ל בדרך כלל מתעניינים באנדרטה הנוגעת לחורבן השואה, בישראל מקובל לעשות אנדרטות המציגות שואה אך גם תקומה. בבר אילן החלטתי בהסכמת התורם לעשות אנדרטה שנוגעת גם בשואה וגם בתקומה וגם כן ניתן לראות את

פעם לא אותו האדם שאתו דברתי, אלא מעין סוג של אינטרפטציה, או יותר נכון השראה. בבית ברמת גן ישנן נקודות חשמל אין ספור המציגות את העברת המידע בעולם המודרני בתהליך של טרנספורמציה תמידית. בנוסף, עשיתי את היצירה הזו עבור אדם שעובד רוב הזמן בלילה במקום ביום, משום שעיקר עבודתו נעשית בתקשורת עם חלקו השני של כדור הארץ. כביטוי לתהליך הטרנספורמציה האין סופי הזה, כל מוטיב בפאנל הבא וביחד הויטראז' משנה צורתו בפאנל הבא וביחד כולם יוצרים מעין כור היתוך השולח זרועותיו לכל עברי הבית או העולם אם תרצו. ג'רמי מוצא שהזכוכית עצמה, כחומר גלם ליצירה "שוב טרנספורמציה", התאימה מאוד לנושא זה שהוא גם קרוב מאוד ללבו באופן אישי. "הזכוכית נוצרת מחול, עפר, חומר מת חסר גבולות שעובר תהליכים של חום ולחץ מהם מתקבל חומר יפה עם גבולות ברורים שהוא גם שקוף ומאיר ודומה בעצם לתהליך אותו עובר האדם בחייו. האדם שמתחיל את דרכו כחומר השקוע באגואיזם, עובד כל חייו על שינוי רוחני הכרוך בשיפור העצמי, בפיתוח אלטרואיזם ובעצם בשיקוף מואר יותר של מושג 'האני'. אני רואה בזכוכית מטאפורה לכך".

BIRTH OF SOLITUDE - "לידת הבדידות",

הנה יצירת זכוכית נוספת שנעשתה עבור בית פרטי. ביצירה הזו ניתן לזהות מוטיב מרכזי החוזר במרבית מיצירות הזכוכית של ג'רמי: הבסיס יהיה כבד, שבור וקודר וכלל שהיצירה תטפס מעלה היא תהפוך קלילה וזורמת. "לידת הבדידות" הנו פסל זכוכית שנעשה עבור בית בת"א. "בעלת הבית הזמינה אותי אל ביתה המעוצב בטוב טעם שהרשים אותי מאוד כמו גם הגברת עצמה. הכל היה במקום ובנוסף, הכל היה שקט ומדבר בעת ובעונה אחת. בתוך הבית הנפלא הזה היא הצביעה על חלל ואמרה: 'זה בשבילך'. היא נתנה לי יד חופשית ליצירת אמנות ללא כל הגדרות". התוצאה הייתה פסל עדין העשוי זכוכית בשילוב עם מתכת ודומה לפרח המזדקק מתוך סלע. ג'רמי מציין שזוהי יצירה אוהבה עליו במיוחד. שמה

ועד לתקרה. בצורה כזו, לראשונה ניתן להקיף את ארון הקודש ולהתבונן בו לא רק בצורה פרונטלית כמקובל. מלבד ארון הקודש שנעשה עבור ישיבת "אש תורה" ג'רמי יצר מספר עצום של ויטראז'ים קלאסיים עבור בתי כנסת בארץ ובעולם ביניהם בית הכנסת "מגן אברהם" בארה"ב, בית הכנסת "סדיגורה" בתל אביב ובית הכנסת "מורשה" בירושלים.

מנהרות הכותל המערבי

לפני כשבע עשרה שנה נחשפו באזור מנהרות הכותל המערבי מבנים עתיקים החל מתקופת הצלבנים ועד לתקופת הרומאים. עבור מרכז המבקרים החדש העתיד להיפתח בימים אלו, החליטה הקרן למורשת הכותל להביע את ההיסטוריה העתיקה של העם היהודי דווקא בשפה מודרנית אומנותית. לאחר חיפושים ממושכים אחר האמן המתאים, נבחר ג'רמי לנגפורד כאמן המעצב ומבצע של הפרויקט. התוצאה הייתה שמונה יצירות זכוכית מונומנטליות המייצגות סצנות שונות בסיפור התנ"כי ובאפוס היהודי. החל מתקופת האבות ועד לימינו. שמונה היצירות (שאינן בעלות אופי פיגורטיבי) נוצרו ממאה וחמישים טון של חומר גלם. החל מיצירה שגובהה מאה ושישים סנטימטרים ועד לעמוד זכוכית הנקרא: "עמוד הכיסופים" המתנוסס לגובה של תשע מטר ובמשקל חמש עשר טון כשהוא תלוי באוויר ומתחתיו מקווה מתקופת בית שני. "הפרויקט ארך כחמש שנים. שנה תכנון, שלוש וחצי שנים עבודת סטודיו, וכחצי שנה של עבודה במקום. העבודה התבצעה בהתאם לגילויים. קרה שתכנונו לבנות עמוד זכוכית ופתאום גילו מקווה מתחת. כמובן שהיה צריך לשנות תכניות בהתאם. פרויקט זה הוא אמנם לא הפרויקט הכי גדול שעשיתי אך הוא הכי חשוב לי מבחינת האתגר האומנותי הרוחני ואפילו הפיזי. להכניס מאה וחמישים טון של זכוכית למנהרות ללא מנופים וללא עגלות - זה בהחלט היה אתגר. הכל נעשה ידנית מחשש לפגיעה במקום. כולל הרמתו של מגדל עם הזכוכית לגובה של תשע מטרים. עבדנו עם

לנגפורד. מפרויקט מנהרות הכותל, הוא כבר שם פעמיו אל הפרויקט הבא. הפעם מדובר בקיר זכוכית ענק אשר יוקם בקניון חדש הנבנה בימים אלו בסין. בקיר הזכוכית ישולבו אלמנטים של מים זורמים ופסלי זכוכית בשכבות בסגנון הסיני. ויום אחד הוא יודע שיצטרך גם להתפנות על מנת ללמד ולהנחיל את ידיעותיו בתחום. "כל מי שמטלפן אלי אני רושם אותו, יש לי כבר יותר מארבע מאות פניות ופשוט אין לי זמן. יש הרבה עבודות לסיים, הגלריה בלונדון מחכה לתערוכה שלי ובכלל אני הרי מנצח כאן על קבוצה של עובדים בסטודיו. כל מי שעובד אצלי כיום הוא אמן. כולם אנשים שהתמחו או בציור או באדריכלות זכוכית. כל מי שעובד כאן נדרש לבסיס באמנות הקלאסית ועם זאת גם לגמישות מחשבתית. אני יודע שבאיזשהו שלב אצטרך להעביר את הידע שלי הלאה ואני יודע שאם אני הולך ללמד, כמו כל דבר שאני עושה, אני רוצה לעשות את זה טוב ויסודי."

לייזרים כדי למקם את העמוד באוויר וזה היה פשוט מדהים: מתחתי קיר מתקופת שלמה המלך ומקווה מתקופת החשמונאים. מסביבי קירות מתקופת הצלבנים וגם מימי הממלוקים והעותמנים. ואני שם עם זכוכית ולייזרים מהמאה העשרים ואחת ועם אמנות שהיא סופר מודרנית". הבחירה של הקרן למורשת הכותל בזכוכית כחומר לפסלים המונומנטליים באה לשרת את הרעיון שהאמנות תשתלב עם המנהרות ולא תשתלט טוטאלית על המקום. את פסלי הזכוכית בחר ג'רמי לעצב בטכניקה של שכבות זכוכית המונחות אחת על גבי השנייה כסימבול לתקופות השונות שעבר העם היהודי במהלך ההיסטוריה. "הוספתי את הזכוכית בשכבות כמטאפורה לגילגולי העם - דור על גבי דור. זה בהחלט היה מרגש. זו הייתה לי הפעם הראשונה שבה עבדתי עם אדריכלים רומאיים".

מאסטר בזכוכית

ובכן, נראה שעשרים ושבע שנים של אמנות בזכוכית הן רק אמצע הדרך עבור ג'רמי

